

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 208/2023-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca), sudkyne Jany Lašákovej a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Adrianou Pukaj Kerestešovou, Kmeťkova 23, Nitra, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 9Cdo 194/2020 z 30. júna 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 28. septembra 2022 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia, ktoré navrhuje zrušiť a vrátiť vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania pred ústavným súdom. Sťažovateľ doplnil svoju ústavnú sťažnosť podaním doručeným ústavnému súdu 28. februára 2023, v ktorom vyjadril nesúhlas s vyčíslením trov konania v samostatnom uznesení okresného súdu z 13. februára 2023.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol žalobcom v konaní vedenom Okresným súdom Nitra (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 7C 281/2010 o určenie neplatnosti výpovede z pracovného pomeru a náhradu mzdy, v ktorom okresný súd medzitimným rozsudkom z 26. apríla 2012 určil neplatnosť výpovede z 1. júna 2010 danej sťažovateľovi, a že nemožno od žalovaného požadovať, aby sťažovateľa naďalej zamestnával. Ako predbežnú otázku okresný súd vyhodnotil dohodu o zmene pracovnej zmluvy č. 6 zo 6. decembra 2006, ktorou bol zmenený dojednaný druh práce z hlavného ekonóma na výkon funkcie predsedu družstva, ako neplatný právny úkon, pretože

výkon funkcie predsedu družstva nie je druhom závislej práce v zmysle Zákonníka práce, ale obchodnoprávnym vzťahom medzi družstvom a jeho predsedom.

3. Okresný súd rozsudkom č. k. 7C/281/2010-1186 zo 17. októbra 2018 v spojení s uznesením z 26. októbra 2018 určil, že nemožno požadovať od žalovaného ďalšie zamestnávanie sťažovateľa, a priznal mu náhradu mzdy 8 959,62 eur spolu s príslušenstvom a vo zvyšnej časti uplatnenú náhradu mzdy zamietol. Okresný súd priznal žalobcovi náhradu trov konania o neplatnosť výpovede v rozsahu 100 %, žalovanému priznal nárok na náhradu trov v časti náhrady mzdy v rozsahu 86,62 % a štátu priznal trovy znaleckého dokazovania voči sťažovateľovi v rozsahu 93,31 % a voči žalovanému v rozsahu 6,69 %.

4. Sťažovateľ podal odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 9Co 56/2019 zo 14. januára 2019 tak, že výrok o ďalšom zamestnávaní zrušil z dôvodu prekážky právoplatne rozhodnutej veci v inom konaní (č. k. 15 Cpr 2/2013 z 1. júna 2018 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 12CoPr/6/2018 z 30. apríla 2019) a v tejto časti konanie zastavil. Výrok o náhrade mzdy krajský súd zmenil tak, že za obdobie od 1. októbra 2011 do 31. októbra 2012 je žalovaný povinný zaplatiť sťažovateľovi náhradu mzdy 9 709,18 eur s príslušenstvom. Vo zvyšnej časti zamietajúci výrok o náhrade mzdy potvrdil, pretože bol predmetom súvisiaceho konania sp. zn. 15Cpr/2/2013 v nadväznosti na určenie neplatnosti v poradí druhej výpovede z 30. októbra 2012. Zmenil aj výrok o trovách konania tak, že žalovaný má nárok na náhradu trov konania v časti náhrady mzdy v rozsahu 72,12 % vzhľadom na zmenu určenej výšky náhrady mzdy.

5. Krajský súd doplnčiacim rozsudkom č. k. 9Co/56/2019-1317 z 28. novembra 2019 doplnil výrok, ktorým priznal žalovanému v plnom rozsahu nárok na náhradu trov konania vo vzťahu k zastavenému konaniu o určenie, že nemožno od žalovaného požadovať ďalšie zamestnávanie sťažovateľa, s odôvodnením, že potrebu zastavenia konania v tejto časti zaviniel sťažovateľ, pretože po právoplatnom rozhodnutí o určení, že nemožno spravodlivo požadovať jeho ďalšie zamestnávanie žalovaným v konaní vedenom pod sp. zn. 15Cpr/2/2013, sťažovateľ žalobu v tejto časti nevzal späť.

6. Sťažovateľ podal proti výroku o zamietnutí zvyšku uplatnenej náhrady mzdy a proti výroku o náhrade trov konania žalovaného vo vzťahu k zastavenej časti konania dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), namietajúc nesprávne právne posúdenie ešte neriešenej otázky. Nastolené právne otázky formuloval takto: *„Z akej hrubej mzdy a za aké rozhodné obdobie sa má vychádzať pri určení priemerného zárobku na účely výpočtu náhrady mzdy v prípade, ak zamestnanec vykonával prácu na základe neplatnej dohody o zmene druhu práce a dosahoval mzdu na základe neplatnej dohody o zmene výšky mzdy, a súčasne jeho pôvodná pracovná pozícia pred zmenou druhu práce, na ktorú bol zamestnanec prijatý do pracovného pomeru, bola ešte pred daním výpovede zamestnancovi obsadená iným zamestnancom, ak nemožno ustáliť, na akej pozícii a za akú mzdu by zamestnanec pracoval pre zamestnávateľa nebyť neplatnej výpovede?“*

Či z hrubej mzdy pôvodne dohodnutej v pracovnej zmluve pre pôvodne dohodnutý druh práce, aj keď preukázateľne tento druh práce zamestnanec v čase dania výpovede nevykonával a hrubá mzda za tento druh práce mu nebola skutočne vyplácaná, alebo z pravdepodobnej hrubej mzdy,

ktorú preukázateľne dosahoval u zamestnávateľa pred daním výpovede aj keď vyplýva z neplatnej zmeny pracovnej zmluvy alebo zo mzdy všetkých zamestnancov všetkých kategórií zamestnávateľa. A ďalej, ak zamestnancovi preukázateľne či už pri dosahovaní hrubej mzdy ako hlavný ekonóm alebo hrubej mzdy ako predseda družstva boli vyplácané pravidelné mesačné odmeny, je možné na tieto zložky mzdy prihliadnuť pri výpočte priemerného (pravdepodobného) zárobku na účely výpočtu náhrady mzdy?“

6.1. Vo vzťahu k trovám konania v časti o zastavení konania (určovací výrok o ďalšom zamestnávaní, pozn.) sťažovateľ namietal nesprávnu aplikáciu § 256 ods. 1 CSP, keď krajský súd dospel k záveru, že zastavenie konania v tejto časti zaviniť sťažovateľ, keď nevzal žalobu späť. O určovacom výroku, že od zamestnávateľa nemožno požadovať ďalšie zamestnávanie, všeobecný súd rozhoduje na návrh žalovaného – zamestnávateľa. Zároveň táto otázka bola právoplatne vyriešená v inom konaní okresným súdom.

7. Najvyšší súd napadnutým uznesením odmietol dovolanie sťažovateľa podľa § 447 písm. c) CSP ako procesne neprípustné s poukazom na to, že smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu o nároku na náhradu trov konania, ktorého prípustnosť je zo zákona vylúčená s poukazom na § 421 ods. 2 CSP v spojení s § 357 písm. m) CSP.

7.1. Vo vzťahu k položenej dovolacej otázke najvyšší súd uviedol, že relevantná môže byť len otázka právna, nie skutková. Správnosť riešenia skutkových otázok všeobecnými súdmi nemôže byť predmetom meritórneho dovolacieho prieskumu, pretože dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd. Najvyšší súd vyhodnotil namietané nesprávne právne posúdenie veci formulované do dovolacej otázky tak, že nespĺňa kritériá vymedzenia dovolacieho dôvodu, pretože sa má vzťahovať na riešenie rozhodných (nosných) otázok, inak by išlo len o akademické (právno-teoretické) riešenie. Za rozhodujúcu právnu otázku, na ktorej bolo dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu postavené, najvyšší súd označil otázku neplatnosti dodatkov k pracovnej zmluve sťažovateľa a uviedol, že k tejto neplatnosti mala otázka smerovať. Uvedené odôvodnil takto: „Bez toho, aby v okolnostiach tohto konkrétneho prípadu dovolateľ formuloval svoje právne výhrady k tomu, ako súdy posúdili (ne)platnosť dodatkov k pracovnej zmluve, nemožno správne vyriešiť otázku výpočtu priemerného mesačného zárobku (hrubej mzdy), lebo na túto môže vplývať (len) obsah pracovného pomeru založeného pracovnou zmluvou, nie však prípadný iný vzťah napr. obchodnoprávny vzťah žalobcu k žalovanému z titulu výkonu funkcie predsedu družstva.“ Následne najvyšší súd dodal, že činnosť štatutárneho orgánu nevykonáva fyzická osoba v pracovnom pomere, pretože výkon funkcie štatutárneho orgánu nie je druhom práce v zmysle § 29 ods. 1 písm. a) Zákonníka práce a vznik a zánik funkcie sa neriadi pracovnoprávnymi predpismi, ale obsahom spoločenskej zmluvy. Z uvedeného najvyšší súd vyvodil, že sťažovateľ neformuloval právnu otázku, ktorú je potrebné riešiť, resp. požadoval riešenie takej otázky, ktorá bola podmienená inou rozhodnou otázkou, ktorú ale dovolateľ neuplatnil. Preto dovolanie v tejto časti odmietol podľa § 447 písm. f) CSP.

II.

Sťažnostná argumentácia

8. Sťažovateľ ústavnou sťažnosťou namieta arbitrárne posúdenie prípustnosti dovolania a nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia vo vzťahu k podstatným argumentom.

Sťažovateľ tvrdí, že najvyšší súd sa vôbec nezaoberal v dovolaní nastolenou právnou otázkou, túto preformuloval a riešil. Navyše, vôbec nereagoval na poslednú časť otázky týkajúcu sa zahrnutia do hrubej mzdy nenárokovateľných zložiek mzdy (mesačné odmeny, ktoré v rozhodnom období plynutia výpovednej lehoty neboli sťažovateľovi priznané a vyplácané). Sťažovateľ namieta, že jeho dovolanie v tejto časti smerovalo k tomu, aby poskytol najvyšší súd zrozumiteľnú odpoveď na to, či bol postup konajúcich súdov (za konkrétnych popísaných skutkových okolností veci) správny a v súlade s § 134 Zákonníka práce. Sťažovateľ je toho názoru, že „*nebola rozhodnou otázkou otázka platnosti alebo neplatnosti dodatku č. 6. a 7., ale v tomto kontexte bolo potrebné sa vysporiadať s otázkou súvisiacou s tým, či je zákonné a spravodlivé pri výpočte náhrady mzdy pri neplatne skončenom pracovnom pomere vychádzať zo mzdy za prácu, ktorú zamestnanec pred daním neplatnej výpovede pre zamestnávateľa reálne ani nevykonával viac ako 3 roky (túto prácu pre zamestnávateľa vykonával iný zamestnanec). Treba v tejto súvislosti poznamenať, že priznaná náhrada mzdy ani nezodpovedá minimálnej mzde pre 6. platovú triedu, do ktorej spadalo moje pracovné zaradenie v čase dania mi neplatnej výpovede.*“. Z hľadiska významu položených otázok sťažovateľ poukázal na to, že odpovede na ne nie je možné jednoznačne vyvodiť z § 134 Zákonníka práce ani zo súdnej praxe, ani tieto otázky neboli riešené v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu, zároveň ich považuje za dostatočne určito a zrozumiteľne vymedzené.

8.1. Vo vzťahu k výroku o trovách v časti zastavenia konania o určenie ďalšieho zamestnávania sťažovateľ namietal v dovolaní, že návrh na určenie, že nemožno spravodlivo požadovať ďalšie zamestnávanie, je oprávnený podať len zamestnávateľ – žalovaný, nejde o konanie automatické na základe podania žaloby o určenie neplatnosti výpovede. Zároveň sťažovateľ vo svojej žalobe nežiadal o určenie, že nie je spravodlivé naďalej požadovať jeho zamestnávanie, ale túto požiadavku vzniesol v priebehu prvoinštančného konania žalovaný. Preto sťažovateľ považoval interpretáciu § 256 ods. 1 CSP za nesprávnu a v dovolaní uplatnil dovolací dôvod nesprávneho právneho posúdenia ešte neriešenej otázky. Odôvodnenie napadnutého uznesenia poukazuje na § 421 ods. 2 CSP v spojení s § 357 písm. m) CSP, ale v tejto veci nie sú splnené predpoklady pre ich aplikáciu, pretože krajský súd nerozhodoval o odvolaní sťažovateľa proti rozhodnutiu o trovách v spornej časti. Odvolaním sťažovateľa bol napadnutý len výrok, ktorým súd priznal žalovanému nárok na náhradu trov konania v časti náhrady mzdy, keďže okresný súd samostatne nerozhodol o náhrade trov konania v časti určenia, že nemožno od žalovaného spravodlivo požadovať jeho ďalšie zamestnávanie. Výrok o zastavení konania o určenie ďalšieho zamestnávania doplnil až odvolací súd postupom podľa § 225 ods. 1 CSP a o trovách konania v tejto časti rozhodol podľa § 396 ods. 1 a § 256 ods. 1 CSP (doplňacím rozsudkom, pozn.).

III.

Predbežné prerokovanie sťažnosti

9. Podstatou sťažnosti je namietaná arbitrárnosť napadnutého uznesenia v dvoch aspektoch, a to i) nedostatok reakcie na dovolateľom nastolenú právnú otázku určovania hrubej mzdy a jej nedôvodné odmietnutie zo strany najvyššieho súdu a ii) vo vzťahu k trovám konania nedostatočne odôvodnená aplikácia ustanovení o neprípustnosti dovolania proti rozhodnutiu krajského súdu o nároku na trovy.

10. Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov (II. ÚS 193/2010). Do právomoci ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ústavy však patrí kontrola zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie právnych noriem súdmi s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, III. ÚS 271/05, III. ÚS 153/07). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie.

11. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane pripomína (napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 159/08, IV. ÚS 596/2012, III. ÚS 365/2017), že otázku, kedy je prípustné dovolanie, rieši zákon, t. j. ide o otázku zákonnosti. Ústavný súd akceptuje, že otázka posúdenia, či sú splnené zákonné podmienky prípustnosti dovolania, patrí v zásade do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, a nie do právomoci ústavného súdu (napr. IV. ÚS 238/07, IV. ÚS 499/2011, IV. ÚS 161/2012, II. ÚS 98/2017).

12. Vychádzajúc z citovanej judikatúry, v zmysle ktorej posudzovanie splnenia podmienok dovolacieho konania je v zásade vo výlučnej právomoci najvyššieho súdu, a zohľadňujúc argumentáciu sťažovateľa v jeho sťažnosti podľa čl. 127 ústavy sa úloha ústavného súdu vo veci obmedzuje na posúdenie, či najvyšší súd v napadnutom uznesení dostatočným, a teda ústavne akceptovateľným spôsobom odôvodnil svoj záver o neprípustnosti dovolania.

13. Najvyšší súd napadnutým uznesením vyhodnotil a zrozumiteľne odôvodnil, že kľúčovým aspektom pre stanovenie výšky hrubej mzdy bolo posúdenie platnosti dodatku k pracovnej zmluve. Od tohto hodnotenia sa následne odvíjalo určenie hrubej mzdy za prácu vykonávanú v pozícii hlavného ekonóma. Po stanovení neplatnosti dodatku nemožno uvažovať o potrebe prihliadať na neplatne dohodnutú vyššiu mzdu predsedu družstva bez ohľadu na ďalšie skutkové okolnosti veci, a preto otázka formulovaná v dovolaní stratila (nemá) právny význam pre rozhodnutie sporu. Zároveň aj podotázka o prípadnom zisťovaní priemerného zárobku všetkých zamestnancov nie je z právneho hľadiska významná, ide len o navrhovanú alternatívu priaznivejšieho výpočtu, ktorá nemá oporu v právnom predpise. Ako rozhodnú dobu pre určenie výšky hrubej mzdy všeobecné súdy určili v súlade s § 134 ods. 2 Zákonníka práce štvrtrok predchádzajúci oznamu sťažovateľa o tom, že výpoveď považuje za neplatnú a trvá na ďalšom zamestnávaní, resp. pridelovaní práce. Pre účely určenia výšky hrubej mzdy bol vypracovaný znalecký posudok, z ktorého všeobecné súdy vychádzali. Odmeny ako nenárokateľná časť mzdy neboli sťažovateľovi v rozhodnom období zúčtované na výplatu, preto na ne nemohlo byť pri určovaní výšky priemerného zárobku na pracovnoprávne účely prihliadnuté v súlade s § 134 ods. 1 Zákonníka práce. Uvedené odpovede na sťažovateľom položené podotázky vyplývajú priamo z pracovnoprávnych predpisov, preto nemožno vytýkať najvyššiemu súdu arbitrárnosť a nedostatok dôvodov, ak ich meritórne odmietol riešiť ako otázky, ktoré nemajú vo veci zásadný právny význam a nie je ich potrebné osobitne riešiť v dovolacom konaní.

14. Dovolaním napadnutý výrok o trovách konania vo vzťahu k určeniu o nemožnosti ďalšieho zamestnávania bol predmetom dopĺňacieho rozsudku krajského súdu, ktorý bol napadnutý dovolaním. Sťažovateľ namieta, že zo znenia § 421 ods. 2 CSP ani v spojení s § 357 písm. m) CSP

explicitne nevyplýva vylúčenie každého rozhodnutia krajského súdu o nároku na náhradu trov konania z dovolacieho prieskumu, ale len rozhodnutia o odvolaní proti výroku o trovách v prvoinštančnom rozhodnutí. Nedokonalá dikcia „novej“ procesnoprávnej úpravy bola predmetom výkladu najvyššieho súdu (na konkrétne rozhodnutia poukazuje aj samotné odôvodnenie napadnutého uznesenia, pozn.), ktorý v záujme nasledovania koncepcie rekodifikácie procesného práva ustálil, že rozhodovanie o trovách aj v prípade, ak krajský súd rozhodne o nároku na náhradu trov konania „po prvýkrát“, teda v súvislosti so zmenou odvolaním napadnutého rozhodnutia, sa majú primerane aplikovať najvyšším súdom označené ustanovenia CSP. Ústavný súd v zásade takýto výklad akceptuje, pretože sporová strana má k dispozícii ústavnú sťažnosť ako *ultima ratio* prostriedok nápravy, ktorý je ale potrebné využiť riadne (smerovať proti rozhodnutiu krajského súdu o trovách) a včas (do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia krajského súdu).

15. Vychádzajúc z uvedených úvah, ústavný súd v prejednávanej veci nezistil taký výklad a aplikáciu relevantných právnych ustanovení, ktorých účinky by boli nezlučiteľné s označenými právami sťažovateľa alebo ktoré by popierali samotný obsah a zmysel aplikovaných noriem. Ústavný súd považuje najvyšším súdom poskytnuté odpovede na dovolacie námietky sťažovateľa za ústavne akceptovateľné. Preto konštatuje, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a označenými základnými právami sťažovateľa nezistil takú príčinnú súvislosť, ktorá by signalizovala možnosť vyslovenia ich porušenia po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie, a preto odmietol ústavnú sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu